

METSÄNOMISTAJAT MUKAAN SUURTEOLLISUUTEEN

Äänekosken tehtaiden kauppa piti sisällään sulfiittiselluloosa-, kartonki- ja paperitehtaat, hiomon, sahan, spritehtaan, kemiallisen tehtaan sekä vesi- ja höyrylaitokset. Vuonna 1953 tehdyn kaupan hinnaksi tuli 2,5 miljardia markkaa.

Äänekosken tehtaiden osto kuusikymmentä vuotta sitten oli ratkaiseva askel Metsäliiton omalle sellu- ja paperituotannolle. Kemiallisesta metsäteollisuudesta muodostui nopeasti liiketoiminnan tukijalka, jonka kehittäminen ei olisi onnistunut ilman jäsenistön laajaa tukea.

METSÄLIITTOSSA OLII havaittu 1950-luvulle tultaessa, ettei ailahtelevien markkinoiden armoilla pyörivä puun vientitoiminta yksin takaisi yhtiön menestystä tulevaisuudessa. Siksi puun kysynnän lisääminen ja jalostusasteen nosto oman teollisuuden avulla asetettiin osuuskunnan kehityskulun päämääräksi.

Metsäliitto oli hankkinut 1940-luvun lopulla ja 1950-luvun alussa suoraan omistukseensa sahalaiteksia sekä puutavaran kyllästyslaitoksen. Vaneritehtaan osuuskunta sai haltuunsa ostaessaan Hämeenlinnassa toimineen Häme Faneritehdas Oy:n vuoden 1952 alkajaisiksi. Metsänomistajien hallussa ei kuitenkaan vielä ollut maamme metsäteollisuuden uudeksi veturiksi noussutta selluteollisuutta.

Laajentumispyrkimyksiä olivat hillinneet investoinnin vaatimat valtavat pääomat. Vuonna 1952 yhtiön johto totesi teollistamista koskevassa kannanotossaan, että ”metsänomistajajärjestöllä ei ymmärrettävistä syistä ole varaa lähteä huomatta-

via pääomia vaativiin kokeiluihin ja maksamaan oppirahoja, vaan on joksikin aikaa vielä tyydyttävä tarkkaan seuraamaan tämän hetken varsin mielenkiintoista kehitystä.”

Pohjoisen puulle menekkiä

Kovin pitkään kehitystä ei tyydytty tarkkailemaan sivusta, vaan osuuskunta otti askeleen kohti selluteollisuutta vuoden 1953 alkajaisiksi ostamalla Suomen Pankilta kaksitoista prosenttia maksuvaikkeuksiin ajautuneen Ab Kemi Oy:n osakekannasta. Yhtiön talousvaikeudet olivat osin seurausta Korean suhdanteen kynnykselle osuneesta suuresta sahatavara-varaston palosta.

Kaupan myötä osuuskunta pystyi parantamaan jäsentensä puun menekkiä Pohjois-Suomessa, sillä se sai oikeuden myydä tehtaalle puuta omistussuhteensa suhteessa.

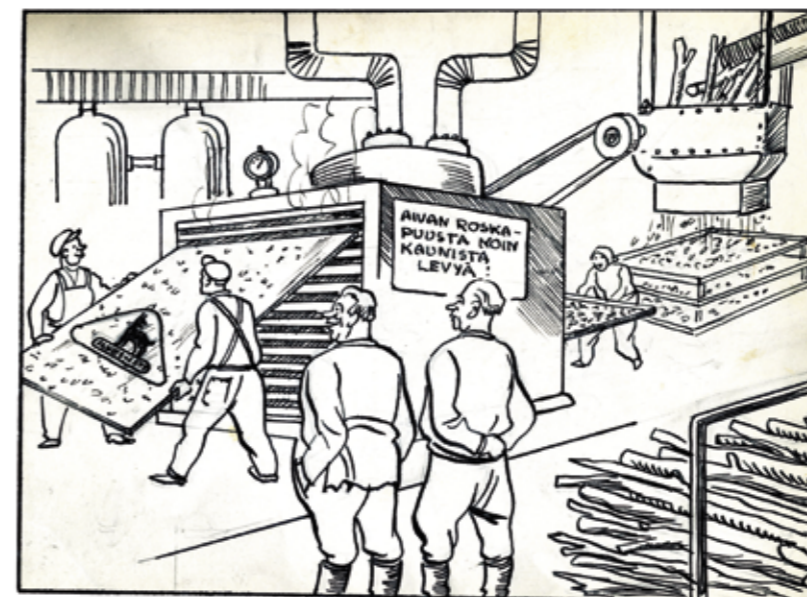
Metsäliitto sai myös edustajansa Kemi Oy:n johtokuntaan ja hallintoneuvostoon. Tärkeää henkistä pääomaa tulevia investointeja ajatellen pääsivät kerryttämään hallintoneuvoston puheenjohtajaksi valittu tohtori **Onni Koskikallio** sekä jäseneksi valittu kansanedustaja **Martti Miettunen**. Myös toimitusjohtaja **Ilmari Kalkkisesta** tuli yhtiön johtokunnan jäsen.

Kassa kunnossa kaupolle

Samassa hallintoneuvoston kokouksessa tammikuussa 1953, jossa hyväksyttiin päätös lähteä Kemi Oy:n vähemmistöosakkaaksi, toi rohkeana visionäärinä tunnettu toimitusjohtaja Kalkkinen esille ajatuksen kokonaan oman sellutehtaan hankkimisesta.

”Kehitys on kuitenkin mennyt eteenpäin niin nopeaa vauhtia, että metsänomistajat eivät enää voi tyytyä tarkkailijan asemaan”, Kalkkinen pohjusti suuntaa tulevalle kehitykselle.

Osuuskunnan haluun lähteä mukaan selluteollisuuteen aiottua nopeammin →

Häme Faneritehdas Oy:n osto teki Metsäliitosta levyvalmistajan vuonna 1952.

→ vaikutti olennaisesti se, että yhtiön kassa pursuili rahaa puun vientihinnot pilviin nostaneen Korean suhdanteen jäljiltä. Parinkymmenen vuoden puunhankinta-kokemuksen ja vakiintuneen jäsenistönsä ansiosta Metsäliitto oli onnistunut hyödyntämään korkeasuhdanteen viisaasti. Ulkomailta oli saatu taajaan tietoa markkinoiden kehityksestä, minkä ansiosta ostotahtia onnistuttiin hölläämään kotimaassa oikeaan aikaan suhdanteen nopeasti hiipussa.

Itse asiassa Metsäliitto oli aloittanut kaikessa hiljaisuudessa jo keväällä 1952 neuvottelut Ab J. W. Enqvist Oy:n ostamisesta. Yhtiö omisti muun muassa Lielahden selluloosatehtaan ja Killinkosken puuhiomon. Asiaan suhtauduttiin Metsäliitossa myönteisesti, ja hallintoneuvosto kehotti tammikuussa 1953 johtokuntaa tekemään kaikkensa kauppoihin pääsemiseksi. Neuvottelut ajautuivat kuitenkin pian vaikeaan tilanteeseen, kun Suomen Pankki edellytti rahoitustarjouksessaan Metsäliittoa ottamaan hankkeeseen kumppaniksi Enso-Gutzeit Oy:n.

Metsäliiton kassa pursuili rahaa puun vientihinnot pilviin nostaneen Korean suhdanteen jäljiltä.

Metsäliiton Selluloosa Oy perustetaan Neuvottelujen Ab J. W. Enqvist Oy:n ostamisesta ollessa kesken päätettiin Metsäliitossa perustaa kokonaan erillinen yhtiö, jonka puitteissa selluteollisuutta päästäisiin sopivan tilaisuuden tullen harjoittamaan. Metsäkaupallinen Keskustoimikunta, joka oli Metsäliiton ja MTK:n yhdessä asettama järjestötoiminnallinen työvaliokunta, laati yhtiön perustamiseksi nopeasti suunnitelman, jonka molempien johtokunnat hyväksyivät helmikuussa 1953.

Uusi yhtiö nimettiin Metsäliiton Selluloosa Oy:ksi, ja sen osakepääomaksi muodostui 750 miljoonaa markkaa. Perustajaosakkaita olivat Osuuskunta Metsäliitto, Maataloustuottajain Keskusliitto sekä Keskusosuusliike Hankkija. Ne merkitsivät kaikki A-sarjan osakkeet, joita oli viidennes osakekannasta.

Osakemerkintä polkaistiin käyntiin Metsäkaupallisen Keskustoimikunnan organisoimana. Metsäliiton jäsenkunnassa suunnitelmat selluteollisuuteen investoimisesta otettiin ilmeisen tyytyväisinä vastaan, sillä jo huhtikuun alussa oli tavoiteltu 750 miljoonan osakepääoma merkittyä.

Äänekosken tehtaista ratkaisu

Metsänomistajien ei tarvinnut odottaa rahoilleen vastinetta kauaa, sillä kesän kynnyksellä Metsäliitto pääsi yllättäen hieromaan kauppoja Äänekosken tehtaista Wärtsilä-Yhtymän kanssa.

Kevättalvella 1953 toimitusjohtaja Kalkkiselle oli professori **Th. Wegeliuksen** välityksellä tihkunut tieto, jonka mukaan

Äänekoskella sijaitseva Wärtsilä-Selluloosa Oy:n tehdas oli kaupan. Wärtsilä halusi panostaa metsän sijaan metalliteollisuuteen, joten pääjohtaja **Wilhelm Wahlfors** oli valmis myymään Äänekosken puunjalostuslaitokset.

Kauppaneuvottelut, joista tiesi Wahlforsin vaatimuksen vuoksi Metsäliitossa vain pieni ydinryhmä, etenivät nopeasti. Heinäkuun lopulla Ilmari Kalkkinen, **Veikko Ihamuotila** ja Onni Koskikallio neuvottelivat kaupan ehdoista. Kuun viimeisenä päivänä allekirjoitettiin kauppasopimus.

Hintalapuksi Metsäliiton Selluloosa Oy:n omistukseen siirtyneelle tehdaskokonaisuudelle tuli 2,5 miljardia markkaa. Kauppa piti sisällään sulfittiselluloosa-, kartonki- ja paperitehtaan, hiomon, sahan, spritehtaan, kemiallisen tehtaan sekä vesi- ja höyrylaitokset. Lisäksi Metsäliiton Selluloosan omistukseen siirtyi 28 000 hehtaaria metsää.

Kaupan rahoituksen järjestämiseksi osakemerkinnän uudeksi tavoitteeksi asetettiin 1,2 miljardia markkaa, joka saatiin kokoon joulukuussa.

”Tehtaiden osto napakymppi”

Äänekosken tehtaiden myötä Metsäliitto pääsi konkreettisesti toteuttamaan ydintehtävää, jota varten se oli perustettu: edistämään pieniläpimittaisen puun menekkiä.

Oli kovan työn – ja onnekkaiden satumienkin – tulosta, että metsänomistajataustainen yhtiö sai iskettyä Äänekosken tehtaiden myötä kiilan perinteisten metsäteollisuusyritysten rintamaan. Metsäliiton Viestin viides numero vuonna 1953 esitteli hankintaa jäsenistölle syystä ylläpäin. ”Äänekosken tehtaiden osto oli ampujain kielellä sanottuna napakymppi, sillä Äänekoski sijaitsee maan keskipisteessä ja siten erinomaisesti soveltuu metsäntuottajain ensimmäisen suuren teollisuuslaitoksen paikaksi.”

Tehtaiden suurin yksikkö oli sulfittiselluloosatehdas, joka oli lajissaan Pohjois-Euroopan uusin. Kuusipaperipuuta tehdas tarvitsi vuodessa 300 000 pinokuutiometriä, ja sellutehtaan tuotantokapasiteetti oli 40 000 tonnia. Paperitehdas pystyi valmistamaan täydellä tehollaan 18 000 tonnia paperia kartonkitehtaan kapasiteetin ollessa 3 500 tonnia vuodessa.

Paperitehdas valmisti pääasiassa sanomalehtipaperia ja puupitoista painopaperia. Kartonkitehtaan tuotteisiin kuului muun muassa kattuhuopa sekä oksa- ja pinkopahvi. Tehtaiden johtajana jatkoi pari vuotta aiemmin työssä aloittanut

Metsäliiton Selluloosa Oy järjesti Äänekosken tehtaiden kaupan rahoittamiseksi osakemerkinnän. Myös metsänomistajat lähtivät innokkaasti mukaan yhtiön omistajiksi.

Wolter Westerholm, jonka kokemus osoitautui Metsäliitolle ensiarvoisen tärkeäksi.

Voimakkaan kasvun 1960-luku

Kun kemiallisen metsäteollisuuden todellinen nousukausi alkoi 1960-luvulla, Metsäliitolla oli alalta jo runsaasti kokemusta. Kehitystahtia kuvaa hyvin se, että vuonna 1961 Suomessa käynnistyi peräti kahdeksan uutta paperikonetta.

Wolter Westerholmin kokemusta hyödyntäen Metsäliitto rakensi omaa teollisuuttaan kilpailijoiden tahtiin. Tehtaiden pääomahankinnasta sekä rakennus- ja käynnistämävaiheesta vastasivat pääasiassa starttityhtiöt, jotka myöhemmin sulautettiin Metsäliiton Selluloosa osakeyhtiöön tai Metsäliitto Osuuskuntaan.

Ensimmäisiä suurhankkeita oli Äänekosken tehdasalueelle vuonna 1961 valmistunut sulfaattisellutehdas. Investointi oli merkittävä jäsenistön kannalta, sillä laitos mahdollisti ensimmäistä kertaa koi-vun käytön sulfaattisellun raaka-aineena. Vuonna 1966 Äänekoskelle valmistui myös taivekartonkitehdas, joka moninkertaisti yhtiön kartongintuotannon.

Lappeenrannassa aloitettiin Teollisuusosuuskunta Metsä-Saimaan voimin sahan, rimalavytehtaan ja höyryvoimalaitoksen rakennustyöt syksyllä 1961. Kaksi vuotta

myöhemmin laitoksen toiminta käynnistyi ja tehtaas työllistivät kolmesataa ihmistä.

Myös eteläisimmän Suomen metsänomistajien tuottamalle puulle haluttiin varmistaa menekki omilla tuotantolaitoksilla. Tehdaskokonaisuuden suunnittelu oli käynnistynyt vuonna 1960. Oy Metsäliiton Paperi - Skogägarnas Papper Ab:n toimesta päätettiin rakentaa sellu- ja paperitehdas Lohjan Kirkniemeen. Tuotanto tehtailla käynnistyi alkuvuonna 1966. Ensimmäisenä toimintavuonna Kirkniemessä valmistettiin 56 000 tonnia sanomalehtipaperia, mutta jo seuraavana vuonna alkoi aikakauslehtipaperin tuotanto.

Vuosikymmenen suuriin hankkeisiin lukeutui myös Savon Sellu Oy:n syksyllä 1968 käynnistynyt aallotuskartonkitehdas, jonka pääosakkaaksi Metsäliitto oli monien vaiheiden jälkeen lähtenyt.

Metsäliiton lähteminen mukaan suurteollisuuteen osui hyvään ajankohtaan. Kuten yhtiössä oli uumoiltu, aika oli ajamassa ohi pyöreän puun viennistä. Vielä 1950-luvulla Metsäliiton oma teollisuus käytti vain kymmenisen prosenttia Metsäliiton ostamasta puusta, mutta 1970-luvun puolivälissä käytettiin omasta puusta yli puolet. Samalla pyöreän puun viennin osuus oli romahtanut muutamaa prosenttiin. ▣

Jäsenistön tuki teollistumisen avaimena

METSÄLIITTO Osuuskunnan oman teollisuuden voimakas kehittyminen ei olisi ollut mahdollista ilman jäsenistön vahvaa sitoutumista hankkeisiin. Metsänomistajien keskuudessa oman puunjalostusteollisuuden merkitys koettiin ensiarvoisen tärkeänä. Siitä kertoo sekin, että osakemerkintöjen tavoitteet saavutettiin nopeassa aikataulussa.

Metsäliiton Viestin neljännessä numerossa vuonna 1961 kartoitettiin eteläsuomalaisten metsänomistajien mielipiteitä rahan sijoittamisesta yhteisyrityksiin. Käynnissä oli jäsen- ja osakekampanja Metsä-Saimaan ja Kirkniemen tuotantolaitoksiin liittyen.

Maanviljelijä **Y. V. Koskenniemi** Porvoon maalaiskunnan Kerkoosta ”piti metsänhoitomiehen ominaisuudessa erityisen tärkeänä sitä seikkaa, että metsänomistajat sijoittamalla varoja uuteen yritykseen voivat luoda puulle menekkiä nykyistä enemmän. On erittäin tärkeätä, että metsänhoidollisia toimenpiteitä voidaan suorittaa nykyistä voimaperäisemmin ja että myös pieniläpimittaiselle ja vientilaa tuava heikommalle tavaramalle on jatkuva menekki.”

Maanviljelijä **Risto Kassari** Lopen pitä-

Metsäliiton pitkään käytössä olleen kirvesliikemerkin takana on hauska tarina. Merkki on lähtöisin Kirkniemen paperitehtaan osakeannin markkinoinnista.

jästä puolestaan totesi, ettei ”yhteisiä yrityksiä pidä arvostella vain niiden tämän hetken ja välittömän hyödyn perusteella. On nähtävä ne tärkeinä osatekijöinä siinä suuressa kokonaisuudessa, jolla maaseudun ja

metsänomistajien asemaa pyritään tukemaan.”

Merkittävässä roolissa pääomakampanjoissa olivat maakunnissa toimineet asiamiehet.

”He olivat Metsäliiton hallintoelinten jäseniä ja Maataloustuottajain tai metsänhoitoyhdistysten valitsemia henkilöitä. He markkinoivat jäsen- ja osakesijoituksia kiertämällä talosta taloon”, vuonna 1969 Metsäliiton järjestöosastolla työt aloittanut metsäneuvos **Jaakko Punkari** kertoo.

Sittemmin Metsäliiton järjestöjohtajana toimineen ja vuonna 2007 eläköityneen Punkarin ensimmäisiä tehtäviä Metsäliitossa oli osallistua **Mauno Pakkasen** alaisuudessa Kirkniemen toisen paperikoneen osakeannin markkinointiin. Kampanjan iskulauseeksi muodostui ”Tartu avaimen metsänomistaja”.

”Kehitimme myös avaimen muotoisen rintamerkin, joita jaettiin osakeantiin osallistuneille metsänomistajille. Avainlenkkiin luonnosteltiin kolme tehtaanniippua. Siinä vaiheessa emme arvanneet, että piipuista tulisi myöhemmin pitkään käytössä ollut Metsäliiton kolmen kirveen liikemerkki.” ▣